

Apró közlemények.

† **Kjellén Rudolf**. F. év november 14-én a még csak 58 esztendősvéd tudós hosszas betegeskedés után elhunyt. Az államtudománynak és a történelemnek Európaszerte ismert nevű művelője volt, munkái azonban közelről érdekelték a geográfusokat is, ami annak köszönhető, hogy pályája elején a göteborgi főiskola földrajz tanára volt. Geopolitikai elvei abban foglalhatók össze, hogy az államot alkotó szervezethez tekintette, amelynek alkotó elemei a birodalom, a nép, az államháztartás és összekötőkapocs az emberi akarat. Fontosabb művei: *Die Grossmächte der Gegenwart* (17 kiadás), *Der Staat als Lebensform*, *Grundriss zu einem System der Politik*, *Die Grossmächte und die Weltkrise*, *Dreibund und Dreiverband*. A háború folyamán és az azt követő szegényletes béketárgyalások során őszintén a központi hatalmak mellé állott és aktív — keletre irányuló svéd külpolitika híve volt.

— z.

Torday Emil Angliában élő Afrika-utazó honfitársunkat a *British Association* antropológiai osztálya alelnökévé választotta. Ez az első eset, hogy idegen állampolgárt ért ez a tudományos kitüntetés.

A Felföld felosztása „természetes területekre”. A prágai földművelésügyi minisztérium Szlovenszko területét ú. n. „természetes területek”-re osztotta fel. Ezek: 1.) Szlovák dunai alföld. 2.) Inovec-Tribeccs. 3.) Miava-Trencsén. 4.) Közép-szlovenszkoí dombvidék. 5.) Zsolna-Privigye. 6.) Felső- és Közép-Garam. (Ide tartoznak a selmecbányai, garamszentkereszti, körmöcbányai, zó-

lyomi, besztercebányai, nagyszalatnai, pohorellai, breznóbányai járások). 7.) Rima-Szalánc. (Nyustya, Rutkó, Rimaszombat, Jolsva, Nagyrőce, Rozsnyó). 8.) Poprád-Hernád. (Szepes-Ófalu, Béla, Kézmárk, Sz. Szombat, Poprád, Lócse, Szepesváralja, Igló, Gölnicbánya, Szepesolaszi). 9.) Beszkid-Tátra. (Csaca Kiszucaujhely, Námesztó, Trsztena, Turdosin, Rózsahegy, Németlpcse, Liptószentmiklós, Liptóújvár). 10.) Szlovák-Alföld. (Gálszécs, Legenyemihályi, Nagymihály, Királyhelmecc, Kapi). 11.) Kassa-Eperjes. (Szepesi, Kassa, Zsadány, Lemes, Varannó, Eperjes, Kisszeben). 12.) Szobránc. 13.) Kelet-szlovenszkoí Kárpátok. a.) Felsőpatai kerület: Hét-hárs, Bártfa, Girált; b.) Felső-Ondava és Felső-Laborca vidék: Felsővízköz, Mezőlaborc, Sztropkó, Homonna.

P. Gy.

A Dél-Kárpátokról tartott előadást f. év. dec. 18-án a berlini földrajzi társaságban Behrmann professzor. Sajnálatos tényként jegyezzük föl, hogy kizárólag francia és oláh forrásokat használt fel.

Tóth F.

Kassa és Pozsony lakossága a tavalyi cseh népszámlálás szerint. Az adatokat most hozták nyilvánosságra, amelyek szerint *Pozsony* összlakossága 93 327. Ebből csehszlovák 37 999 (40·7%), német 27 043 (28·9%), magyar 21 111 (22·6%), zsidó 4022 (4·3%), egyéb 3166 (3·5%). Ehhez hozzá kell fűznünk, hogy Pozsonyban ma már több mint 17 000 bevándorlott cseh él. — *Kassa* város lakossága 52 299. Ebből csehszlovák 31 811 (60·9%), német 2293 (4·3%), magyar 11 796 (22·5%), zsidó 5596 (10·5%), egyéb

776 (1·7%). — A cseh népszámlálás módszerére jellemző, hogy a szlávok vezetőknévvel bírókat — még ha kizárólag csak magyarul tudnak is — mind „csehszlovákoknak“ veszi föl, ezzel szemben az eltótosodott Országokat, Thurzókat. Kállayakat stb. természetesen nem írja be magyaroknak. Még rikitőbb fényt vet az adatok hamis voltára azok összevetése a pozsonyi és kassai elemi iskolai osztályok tannyelvével. Az elemi iskolák tannyelvének megállapításánál ugyanis még a cseh pedagógiának illetve iskolapolitikának is figyelembe kellett vennie a növendékek anyanyelvét. Pozsony elemi iskoláinak száma ma 25 összesen 145 osztállyal. Ebből csehszlovák 38 (26·2%), német 41 (28·2%), magyar 66 (45·6%). Kassa elemi iskoláinak száma 9 összesen 83 osztállyal. Ebből csehszlovák 30 (39·1%), magyar 53 (63·9%). A két statisztikai adat egybevetése minden kommentárnál többet mond. *P. Gy.*

A szlovenszkói elemi iskolák statisztikája. A megszállott Felföldön összesen 3696 elemi iskola működik. Tannyelvük tekintetében a következőképpen oszlanak meg: tót 2648 (71·6%), tót-rutén 77 (2°%), tót-magyar 11 (0·3%), tót német 8 (0·2%), rutén 91 (2·5%), német 112 (3·1%), magyar 749 (20·3%). Osztály van összesen 6216. Ebből tót 4336 (69·7%), tót-rutén 87 (1·4%), tót-német 37 (0·7), tót-magyar 22 (0·3%), rutén 98 (1·6%), német 252 (4%), magyar 1385 (22·3%)
P. Gy.

Statisztikai adatok Ausztriából. Legújabb, részben még nem közölt statisztikai eredmények szerint Ausztria területe 83.911 négyzetkilométer, ebből Nyugat-Magyarország („Burgenland“) 4.028. — A lakosság száma*) 1910-ben 6,354.919, 1920-ban 6,131.445; Ny.-Magyarország elszakított részén 1910-

ben 292.588 — 1910—20-ban a fogyás*) 223.474 főnyi. — Népsűrűség négyzetkilométerenkint 77·9. Férfiak és nők arányszáma 1000 : 1091. — A népesség 46%-a 0—25 éves, 35%-a 25—50 éves, 19%-a 50-en felüli. — A 2000-esnél csekélyebb lakosságú községekben*) a népesség 50·27%-a (3 082.908) él. Az 1910 évi statisztika alapján foglalkozás nélküli 47%, szabadfoglalkozású 0·85%, közpályán 3%, keresked. és közl. 7·5%, ipar és bányászat 17%, háztartás 3·8%, mezőgazd. 20%. Német 6 004 ezer, cseh 116, szlovén 72, horvát 45, magyar 26. — Idegen állampolgár 357.000. Katolikus 93%, evang. 3%, izrael. 3%. — Irni olvasni tud*) 95·7% 10 éven felüli, Ny.-Magyarországon 80% 6 éven felüli.

Vasutak hossza*) 7032 km., 10.000 lakosra jut 11·5 km., 100 négyzetkilométerre 8·8. Behozatal 81.955.578 q. 2 069 917 drb; kivitel 14,868.546 q. 1,611.964 drb.

Szántóföld 20,087, rét 9 259, legelő 13 003, kert 816, szőlő 513, erdő 21 424 és meg nem művelt 8.805 négyzetkm. Évi termés: buza 1,5, rozs 2,7, árpa 0,9, zab 2,1, tengeri 0,6, burgonya 7,0, cukorrépa 1,1, takarmány 37,9 millió mázsa, 0,6 millió hl. bor.

Állatállomány: szarvasmarha 1,7, sertés 1,1, ló 0,24 millió drb.

A nagyobb városok lélekszáma (ezekben): Bécs 1.841, Grác 158, Linz 94, Innsbruck 56, Salzburg 37, Bécsújhely 35, St. Pölten 28, Klagenfurt 26, Villach 22, Baden 21, Steyr 20, Mödling 18, Eggenberg 16, Wels 15, Dornbirn 14, Krems 14, Klesterneuburg 13, Leoben 11, Neunkirchen 11, Knittelfeld 11, Stockerau 10.
Engelmann.

† **Dr. med: Stoll Otto**, a zürichi egyetemen a földrajz és néprajz tanára, 73 éves korában meghalt. (Geogr. Zeitschr. 1922).

*) Ny.-Magyarország nélkül.

Union géographique internationale alakult ez év júliusában Brüsszelben, a Conseil international de recherches scientifiques ülési alkalmával. (G. Z. 1922. XI—XIII.)

A XXI. német geográfus-gyűlést (Geographentag). 1923. pünkösd hetében Boroszlóban tartják meg.

„Inag“ (Internationale Aerogeodätische Gesellschaft) néven Danzigban a Gasser-féle módszer értékesítésére társulat alakult, mely a Scheinplügféle eljáráshoz hasonlóan, több egyszeri fényképfelvétel segítségével repülőgépről készít térképeket, városterv-

rajzokat stb. Berlini képviselete „Deutsche Karte“ G. m. b. H. Berlin-Halensee. (G. Z. 1922. XI—XII.)

Belga Kongo egyes részein 1920-ban népszámlálást tartottak. A többi területek lakosságát becslés szerint hozzáadva, az eddigi 15—20 millióval szemben csupán 8·5 milliónyi népességet mutattak ki.

A francia-román légiforgalmi társaságnak jelenleg kilenc állomása van. Ezek felszerelése valamint az egyes államok által nyújtott évi pénzbeli támogatás a következő:

	pilóta	repülőgép	személyzet	szubvenció
Párizs	7	26	137	14,500.000 frank
Strassburg	4	16	33	500.000 cseh kor.
Prága	9	17	84	300.000 frank
Varsó	—	5	22	
Bécs	—	5	20	
Budapest	3	8	24	3,000.0000 dinár
Belgrád	—	4	12	
Bukarest	3	6	20	5,000.000 lei
Konstantinápoly	—	3	8	

A légi járatoknak Batumig való meghosszabbítását tervezik.

Cingtau-t, a németek volt észak-kínai kikötőjét, melyet a japánok tőlük 1914-ben elfoglaltak, ezek most visszadták a kínaiaknak és 1922 december 10.-én ki is írtették.

Macedónia. A macedón titkos forradalmi szervezet a lausanne-i békeértekezlethez emlékiratot intézett, melyben független és a népszövetség oltalma alá helyezett Macedónia felállítását követeli, melynek határai a következők volnának: délen az Égei-tenger és a Visztrica-folyó, nyugaton a Fekete Drin és az albán hegyek, északon a Sar-dag, a Kara-dag, az

Oszogovo-planina és a Rilo-dag, keleten a Rodope-hegység és a Mesztafolyó. Az új állam lakossága 2·3 millió volna, ebből 48% bolgár, 23% török, 11% görög, 8% albán, 3·4% oláh, 6·6% cigány, zsidó és egyéb.

A Wrangel szigetért vita támadt az U. S. A. és Kanada ill. Nagybritannia között. A Stefansson-féle sarki-expedíció egyik kanadai tagja ugyanis a brit lobogót tűzte ki a szigeten s most Kanada tart rá igényt, jogát azonban az U. S. A. kétségbevonják, minthogy a Dominion of Canada nem szuverén, Normális viszonyok között természetesen Oroszországnak is volna beleszólása az ügybe. (Geogr. Zeitschr. 1922),

A svédek Kamcsatka-expedíciója 1921/22-ben folytatólagosan szép eredményeket ért el. **Bergmann** és felesége kutya-szánokon bejárták Közép- és Észak-Kamcsatkát és a kamcsadálók, korjások és lamutok között végeztek néprajzi gyűjtéseket. (Ymer 1922).

Jan Mayen szigetén állandó meteorológiai állomást létesítettek, mely 1921/22 telén csaknem zavartalanul továbbította jelentéseit Norvégiába. Az elért eredmények következtében Norvégia az állomást kezelésbe vette. (Geogr. Zeitschr. 1922).

Ausztrália gyáripara. Ausztráliai gyáriparról eddig nem lehetett szó.

A háború szülte állapotok, az ércek mind nehezebb exportálása, az európai fémipari cikkek elmaradása tekintélyes lökést adott a fémipar fejlődésének. A központok New-South Wales-ben és Victoriában alakultak ki, e két tartomány és Dél ausztrália érctermelését dolgozva fel. Newcastle-ben 1915-ben építik az első olvasztót, ma már itt egy 100 tonnás, két 350 tonnás kemence áll s egy 350 tonnást építenek. Hetenként 3400 tonna acélt állítanak elő.

Nehéziparuk 1918-ban 166.000 tonnát termelt. A vasipar ebben az időben 23.800 embert alkalmazott.

Ugyancsak a háború alatt születik meg a konzervgyártás. Ezek a gyárak

a kelet ausztráliai kikötők közelében települnek. 1918-ban 9712 munkás dolgozott a hús és halkonzervgyárakban. Teljes üzemben naponként 400–5.0 állatot tudnak feldolgozni, az évi átlag 50.000 állat.

A bőrgyárak a cipőgyárakat látják el nyersanyaggal. 1918-ban 15.500 munkást foglalkoztattak.

A szövő ipar is fejlődésnek indult. Elsősorban a lenipar, amely 3817 munkást foglalkoztat, a szövőipar 3191-et.

Az ausztráliai ipar túl van az első lépéseken. A gyárak igyekeznek a földrajzi körülményeknek megfelelően és a nyersanyagok termelési területén települni. A két délkeleti állam kezd ipari centrummá alakúlni, mert ezek vannak a legkedvezőbb helyzetben. N. S. Wales a leggazdagabb juhokban s így gyapjában, hatalmas széntelepei vannak, amelyek a fémipart is vonzzák, annál is inkább, mert a széntelepek a dél ausztráliai vastelepekhez is elég közel fekszenek. Az emberi munkaerő is bővebben van, mint máshol. Victoriának majdnem hasonló a helyzete. Végül ebben a két államban vannak Ausztrália legjobb kikötői: Sydney és Melbourne.

(Annales de Géographie 1922. I.)

Kéz A.

Helyreigazítás.

A 231. lapon valkómegeinek állított Kulpy nem az, hanem a bácsmegeyi Kulplinnál azonos, amint ez utólag egy 1348. évi (Anj. Okm. V. 165.) oklevélből kitétnik.

T. K.